

Sygn. akt VI GC 96/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 września 2017 r.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie VI Wydział Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Marta Zalewska

Protokolant: sekretarz Agnieszka Kozłowska

po rozpoznaniu w dniu 12 września 2017 r. w Rzeszowie

na rozprawie

sprawy z powództwa: Syndyka masy upadłości (...) S.A. w upadłości likwidacyjnej w J.

przeciwko: FIRMA HANDLOWO-USŁUGOWO-PRODUKCYJNA (...) Spółka Jawna w J.

o ustalenie bezskuteczności czynności prawnej

I. oddała powództwo

II. zasądza od powoda (...) S.A. w upadłości likwidacyjnej w J., na rzecz którego działa Syndyk masy upadłości na rzecz pozwanego FIRMY HANDLOWO-USŁUGOWO-PRODUKCYJNEJ (...) Spółka Jawna w J. kwotę 5.417zł (pięć tysięcy czterysta siedemnaście złotych) tytułem kosztów procesu.

sygn. akt VI GC 96/17

UZASADNIENIE wyroku z dnia 12 września 2017 r.

Pozwem skierowanym przeciwko pozwanemu Firmie Handlowo Usługowo Produkcyjnej (...) Spółka Jawna w J. Syndyk Masy Upadłości (...) S.A. w upadłości likwidacyjnej w J. domagał się ustalenia bezskuteczności w stosunku do masy upadłości dwóch umów sprzedaży z dnia 3 marca 2014 r., na podstawie których pozwany nabył od upadłego własność następujących pojazdów: samochodu ciężarowego – betoniarki M. (...) za kwotę 2 583 zł brutto oraz samochodu ciężarowego – betoniarki (...) za kwotę 2 275,50 zł brutto.

W uzasadnieniu Syndyk wskazał, że postanowieniem z dnia 9 kwietnia 2015 r. Sąd Rejonowy w P. V Wydział Gospodarczy do Spraw Upadłościowych i Naprawczych wydał postanowienie o ogłoszeniu upadłości z możliwością zawarcia układu (...) S.A. W dniu 19 sierpnia 2016 r. w/w Sąd zmienił powyższe postanowienie na postępowanie obejmujące likwidację majątku upadłego oraz wyznaczył syndyka masy upadłości. Przedmiotowe umowy sprzedaży zostały zawarte w okresie jednego roku poprzedzającego złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości, zatem są bezskuteczne z mocy art. 127 ust 1 Ustawy prawo upadłościowe i naprawcze. Syndyk wskazał, że w wyniku zawarcia kwestionowanych umów doszło do uszczuplenia masy upadłości i to w stopniu rażącym, bowiem wartość świadczenia sprzedającego przy tych umowach przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez kupującego. Wg biegłego rewidenta na sprzedaży samochodu M. strata wyniosła 90 475,84 zł, natomiast przy sprzedaży samochodu (...) 83 426 zł, mając na względzie realną wartość samochodów, równą co najmniej wartości księgowej, co wynika z opinii biegłego rewidenta oraz cenę sprzedaży.

W uzasadnieniu pozwu nadto wskazał, iż ma interes prawny w wytoczeniu powództwa. W związku z bezskutecznością z mocy prawa umów sprzedaży prawo własności przedmiotowych nieruchomości należy do masy. Jedynym sposobem na uwidocznienie tego faktu w księdze wieczystej jest uzyskanie wyroku sądu. W odpowiedzi na wezwanie przewodniczącego odnośnie żądania pozwu (k. 63) pełnomocnik sprecyzował, iż przedmiotem żądania pozwu jest powództwo o ustalenie (pismo k. 67).

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa. Pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczenia, jako wytoczonego po upływie dwuletniego terminu wskazanego w art. 132 ust 3 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze. Zaprzeczył, aby umowy sprzedaży objęte żądaniem pozwu były niekorzystne dla upadłego. Uzasadnił, iż był powód był leasingobiorcą spornych samochodów, które wydzierżawił pozwanemu w trakcie trwania umów leasingu. W zamian za spłatę przez pozwanego rat leasingowych (płacił tytułem tych rat czynsz dzierżawny), poniesienie kosztów naprawy jednego z uszkodzonych pojazdów oraz ponoszenie kosztów ich utrzymania pojazdów pozwany nabył własność w/w pojazdów za cenę „wykupu” wskazaną w zaskarżonych umowach sprzedaży i przeniesienia własności po spłacie rat leasingowych. Były to ustalenia ustne między stronami.

W odpowiedzi powód przedłożył zgodnie z wnioskiem pozwanego dokumenty dot. umów leasingu, zawniósł biegłego rewidenta na okoliczność wzajemnych rozliczeń pozwanego z dłużnikiem. Podał, że wniosek o upadłość został złożony w dniu 16.02.2015r. , a transakcje sprzedaży samochodów zostały zawarta w dniu 3.03.2014r.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył co następuje:

Powództwo podlegało oddaleniu bez potrzeby czynienia pełnych ustaleń faktycznych, pozwalających na pełną ocenę merytoryczną powództwa, wywiedzonego z art. 127 puin - z uwagi na brak prawidłowego uzasadnienia, a zatem wskazania przez powoda interesu prawnego w żądaniu ustalenia bezskuteczności czynności prawnej. Niespornym między stronami było, iż umowy leasingu z dłużnikiem zostały zawarte na okres 10.03.1010r. – 15.02.2014r. z opcją wykupu po zakończeniu umowy leasingu, a pozwany w dacie 3.03.2014r. zgodnie z fv (...) podpisał z dłużnikiem jako zbywającym umowę przeniesienia własności pojazdu M. za cenę wykupu: 2583 zł i analogiczną umowę dot. pojazdu D. za cenę wykupu 2275 zł, nadto że w 2012 roku dłużnik podpisał z pozwanym umowy dzierżawy na w/w samochody (twierdzenia stron procesu, niezaprzeczone wzajemnie, a więc nie wymagające dowodu na podst. art. 229 kpc i 230 kpc). Sporne w istocie było, czy pozwany pokrył koszty naprawy jednego z pojazdów w ramach zarzutu pozwanego o tzw. ekwiwalentności świadczeń wzajemnych z zaskarżonych przez syndyka umów sprzedaży oraz opłaty z tytułu czynszu dzierżawnego w ramach „kompensaty” z opłatami leasingowymi, zwłaszcza , że taki sposób rozliczenia umów dzierżawy na poczet umów leasingu nie wynikał z tych umów oraz, czy świadczenia te odzwierciedlały wartość rynkową pojazdu, no co pozwany na rozprawie zawniósł dowód z opinii biegłego sądowego. Sąd nie czynił jednak ustaleń w tym przedmiocie, oddalając w tej mierze wszystkie wnioski dowodowe, uznając iż w świetle okoliczności sprawy zmierzają one jedynie do zwłoki w rozpoznaniu sprawy, przedłużając proces i generując koszty związane z opinią biegłego/biegłych (art. 217 § 3 kpc)

Zdaniem sądu powództwo o ustalenie bezskuteczności czynności prawnej przewidziane w przepisach Ustawy prawo upadłościowe i naprawcze wymaga wskazania i uzasadnienia, a w razie sporu co do tej kwestii, również i wykazania interesu prawnego w rozumieniu art. 189 kpc. Jest to bowiem powództwo ustające stosunek/stan prawny; w przypadku podstawy prawnej wywiedzonego w sprawie powództwa z art. 127 puin chodzi przecież o bezskuteczność z mocy prawa, gdzie wyrok wydany na tej podstawie ma charakter deklaratoryjny. Interes prawny, jest w tym przypadku co do zasady wyłączony na podstawie art. 134 puin, bowiem ustawodawca wprost przy w/w bezskuteczności czynności prawnej przyznał syndykowi roszczenie o wydanie do masy upadłości rzeczy, objętej bezskutecznością. Nie budzi wątpliwości sądu stanowisko Sądu Najwyższego i sądów powszechnych w tym przedmiocie, choć poniższe orzeczenia zostały wydane w sytuacji łącznego zgłoszenia w pozwie obu tych: uprawnienia i roszczenia (por. postanowienie SN z 15.03.2013 r. V CSK 288/12, wyrok SN z dnia 16.04.2010 r. IV CSK 453/09, wyrok SN z dnia 8.01.2010 r. IV CSK 298/09, wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 8.02.2012 r. I ACa 1298/11, SA w B. I ACa 576/15, wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 18.08.2016 r. I ACa 172/16 oraz odmiennie, ale jednostkowo: wyrok SA w

Białymstoku I ACa 98/15). Sam wyrok ustalający nie może stanowić tytułu egzekucyjnego, a powód i tak musi wystąpić z powództwem czy to o zasądzenie, czy to o wydanie rzeczy.(wyrok SN z 8 stycznia 2010 r. IV CSK 298/09)

Zgodnie z przepisem art. 134 Prawa upadłościowego i naprawczego nie każda bezskuteczna czynność prawna upadłego prowadzi do powstania roszczenia o przekazanie jej przedmiotu do masy upadłości, lecz tylko taka, na skutek której rzecz wyszła/nie weszła do majątku upadłego, który to majątek uległ w wyniku czynności rozporządzającej pomniejszeniu bądź nie zwiększył się. Jeżeli zatem na skutek bezskutecznej czynności upadłego nie nastąpiło żadne realne przesunięcie majątkowe (tak jest np. w przypadku zbycia wierzytelności), roszczenie określone w art. 134 Prawa upadłościowego i naprawczego nie powstaje i tylko w tej sytuacji usprawiedliwione interesem prawnym jest powództwo ustalające z art. 127 puin w zw. z art. 189 kpc. W sytuacji, gdy przedmiot rozporządzenia stanowi rzecz ruchoma, to oczywistym jest, że z zasady powstaje roszczenie o wydanie tej rzeczy, ewentualnie o zapłatę takiej kwoty, jako jej równowartości, o którą masa się zubożyła (sprecyzowana przez powoda w.p.s.). Sąd nie jest natomiast uprawniony i zobowiązany poszukiwać z urzędu interesu prawnego po stronie syndyka, badając powództwo z art. 127 puin.

W rozpatrywanej sprawie Syndyk domagał się uznania za bezskuteczne z mocy prawa czynności prawnych upadłego (umów sprzedaży z dnia 3 marca 2014 r.), na podstawie których z majątku upadłego ubyły samochody ciężarowe – betoniarki M. (...) i (...). Mając na uwadze przedmiot tych czynności: ruchomości oraz fakt potwierdzony na rozprawie przez pozwanego, iż pojazdy te znajdują się w jego posiadaniu samoistnym, stwierdzić trzeba, że po stronie Syndyka - na podstawie art. 134 Prawa upadłościowego i naprawczego istnieje co do zasady, nie przesadzając przesłanek z art.127 puin, roszczenie o wydanie przedmiotów umów do masy upadłości. O ile natomiast wydanie nie byłoby możliwe (utrata faktycznego władztwa nad rzeczą przez pozwanego, przeniesienie korzyści na inną osobę), zapłata równowartości w pieniądzu, na co wprost wskazuje przepis art. 134 puin (tak też kom. do art. 134 puin Z. Świeboda w: Lex). W tych warunkach skoro skutek prawny bezskuteczności czynności upadłego wobec masy upadłości następuje ex lege z chwilą ogłoszenia upadłości brak było po stronie powoda interesu prawnego do żądania ustalenia bezskuteczności tych czynności wobec masy upadłości. Okoliczność, czy bezskuteczność czynności nastąpiła z mocy prawa, stanowi podstawową przesłankę, tzw. prejudycjał do uwzględnienia żądania zwrotu mienia upadłego na rzecz masy upadłości w trybie art. 134 puin, nie ma zatem potrzeby rozstrzygnięcia o bezskuteczności czynności upadłego, jako o odrębnym żądaniu pozwu, skoro po stronie syndyka istnieje z mocy art. 134 Prawa upadłościowego i naprawczego dalej idące roszczenie o wydanie, ewentualnie zapłatę. To, że bezskuteczność czynności prawnej ex lege zachodzi bez potrzeby zaskarżania takiej czynności w drodze powództwa w razie braku sporu, nie wyłącza w razie sporu co do bezskuteczności konieczności należytego uzasadnienia przez powoda interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie w zw. z art. 189 KPC. Sam fakt, że strona umowy zawartej z upadłym kwestionuje zaistnienie bezskuteczności tej czynności prawnej nie jest tożsamy z interesem prawnym syndyka w wytoczeniu tak ukształtowanego powództwa, jeżeli zaspokojenie swego interesu syndyk może w pełnym kształcie uzyskać w drodze powództwa o świadczenie, opartego na treści art. 134 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze. Przesłankę interesu prawnego zdaje się rozumiał i sam powód, na co wskazuje ostatni akapit uzasadnienia pozwu, niemniej nie uzasadnił tej przesłanki w sposób adekwatny do stanu faktycznego sprawy, co ostatecznie potwierdził, precyzując w piśmie procesowym z dnia 28.04.17r. żądanie pozwu i w.p.s. Niestawiennictwo strony powodowej na rozprawie uniemożliwiło ostatecznie powodowi wyjaśnienie tej kwestii na etapie poprzedzającym wydanie wyroku. Zważyć bowiem należy, iż sąd ma obowiązek oceny z urzędu istnienia interesu prawnego (orz. SN z 10.2.1949 r., C 428/48, PiP 1949, Nr 7, s. 128, z głosem aprobującą W. Siedleckiego; wyr. SN: z 6.2.2015 r., II CSK 325/14, Legalis; z 22.11.2002 r., IV CKN 1519/00, Legalis). Brak takiej oceny świadczy o nierozpoznananiu istoty sprawy (komentarz do art. 189 kpcT. I red. Piasecki 2016, wyd. 7/Czech, Legalis) Sąd nie jest z tego obowiązku zwolniony także w przypadku bezczynności pozwanego. (por. komentarz do art. 189 kpc red. Góra –Błaszczkowska 2015, wyd 2/Kunicki, Legalis) Nie oznacza to jednak, iż z urzędu sąd poszukuje faktów i dowodów na okoliczność ustalenia tego interesu prawnego. Zgodnie z zasadą kontrydiktoryjności procesu cywilnego i rozkładem ciężaru dowodu to powód ma podać fakty, a w razie sporu co do nich, je udowodnić, a sąd jedynie ocenia to na etapie wyrokowania.

Reasumując, wskazać należy, iż przy rozporządzeniu przez dłużnika ruchomością na rzecz osoby trzeciej wg art. 127 puin właściwą drogą dla syndyka jest zawsze wytoczenie powództwa o wydanie ruchomości, ewentualnie o zapłatę, o ile doszło do utraty posiadania, co wprost wynika z art. 134 puin. Z zasady zatem nie ma on interesu prawnego w uzyskaniu wyroku potwierdzającego bezskuteczność tej czynności, a w każdym razie w okolicznościach faktycznych sprawy powód takiego interesu prawnego nie wskazał i nie wykazał, a to na nim spoczywał ten ciężar zgodnie z art. 6 kc. Wobec „milczenia” powoda w tym przedmiocie brak też było podstaw, by sąd potraktował fakty (których powód nie podał) jako przyznane przez pozwanego w myśl art. 230 kpc. Nie można też przy braku zarzutu pozwanego o braku interesu prawnego po stronie powoda uznawać za „fakt” „istnienie interesu prawnego”, bo „interes prawny” to nie fakt, lecz jego ocena prawna, przesłanka materialno-prawna powództwa z art. 189 kc, gdzie w razie jej niewskazania i niewykazania powództwo podlega oddaleniu.

Dodać też wypada, iż zdaniem sądu w tym składzie (choć powód, zważywszy na ogłoszoną najpierw upadłość układową, a następnie likwidacyjną, nie odniósł się we właściwy sposób do okoliczności faktycznych w zakresie podniesionego przez pozwanego zarzutu prekluzji powództwa, wywiedzionego z art. 132.3 puin, a błędnie zdefiniowanego przez pozwanego jako przedawnione) przepis ten odnosi się wyłącznie do powództw o uznanie czynności za bezskuteczne, a więc kształtujących prawo (art. 129, 130 puin i 527 i nast. kc), zaś powództwo z art. 127 puin to powództwo o ustalenie, którego wytoczenie nie jest ograniczone żadnym terminem (tak również SA w Gdańsku I ACa 859/14).

O kosztach postępowania sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 108 kpc zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania. Na zasądzone koszty postępowania złożyło się minimalne wynagrodzenie pełnomocnika strony pozwanej w kwocie 5417 zł z opłatą skarbową od pełnomocnictwa, ustalone na podstawie §2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (DZ.U. 2015.1800)